»RESOLUCIJA«

Priznavanje neformalnega izobraževanja v Sloveniji

(Končna verzija z dne 29. oktober 2013, usklajena na Mednarodnem Simpoziju o priznavanju in vlogi neformalnega izobraževanja in ustrezno dopolnjena)

UVOD

Mladinski svet Slovenije skupaj s partnerskimi organizacijami in deležniki v mladinskem sektorju prepoznava potrebo po ureditvi področja priznavanja neformalnega izobraževanja v Sloveniji, tako v mladinskem sektorju kot širše. Neformalno izobraževanje mladim omogoča osebnostni razvoj, uresničevanje življenjskih ciljev in bistveno prispeva k njihovi zaposljivosti. Posledično neformalno izobraževanje prispeva k družbenemu in ekonomskemu blagostanju, mlade pa opolnomoči za avtonomne, kreativne in aktivne državljane. Neformalno izobraževanje v mladinskem delu pomembno prispeva k vseživljenjskemu učenju in krepitvi kompetenc mladih.

Z ureditvijo področja priznavanja neformalnega izobraževanja, njegovih učinkov in izvajalcev ter skozi neformalno izobraževanje pridobljenih kompetenc, kakor tudi orodij za beleženje, bo Slovenija sledila tako evropskim trendom kot potrebam mladih v domačem okolju.

Pri tem se sklicujemo na:

- **Priporočilo Sveta Evropske Unije z dne 20. decembra 2012 o potrjevanju in priznavanju neformalnega in priložnostnega učenja**, ki državam članicam nalaga da najkasneje do 2018 sprejmejo ustrezne ukrepe za potrjevanje neformalnega in priložnostnega učenja na način, ki omogoča posameznikom, da so jim priznane kompetence pridobljene skozi neformalno izobraževanje in da lahko pridobijo ustrezne kvalifikacije na podlagi priznane učne izkušnje v neformalnem izobraževanju.
- Izjavo udeležencev mednarodnega simpozija »**Priznavanje mladinskega dela in neformalnega izobraževanja/učenja na mladinskem področju**«, ki ga je organiziralo Partnerstvo med Evropsko Komisijo in Svetom Evrope na področju mladine, nemška Nacionalna agencija za program Mladi v akciji in SALTO Center za trening in sodelovanje ter Evropski Mladinski Forum ter iz simpozija izhajajočega akcijskega načrta, ki nalaga državam članicam razvoj nacionalnih strategij za boljše priznavanje neformalnega izobraževanja/učenja in ustrezno financiranje mladinskega dela in mladinskih organizacij kot osnovnih izvajalcev neformalnega izobraževanja za mlade.
- Delovni dokument »**Poti 2.0 – k priznavanju neformalnega izobraževanja/učenja in mladinskega dela v Evropi**«, ki ga je izdalo Partnerstvo med Evropsko Komisijo in Svetom Evrope.
- **Študijo Evropskega mladinskega foruma o vplivu neformalnega izobraževanja v mladinskih organizacijah na zaposljivost mladih**, ki ugotavlja da je med šestimi najbolj iskanimi mehkimi veščinami s strani delodajalcev, pet takih, ki jih mladi razvijejo v mladinskih organizacijah.
- **Predlog Resolucije o nacionalnem programu za mladino 2013-2022**, ki opredeljuje cilj izboljšanje kompetenčne opremljenosti mladih katerega doseganje vidi v vzpostavitvi celostnega priznavanja neformalnih oblik znanj in izkušenj ter povezovanju formalnega in neformalnega izobraževanja.
- **Programski dokument Mladinskega sveta Slovenije o izobraževanju mladih**.
- Memorandum »**Neformalno pridobljeno znanje in izkušnje je potrebno upoštevati**« izobraževalnih nevladnih organizacij pod okriljem mreže MINVOS.

DEFINICIJE

1. Kaj je neformalno izobraževanje

IZ ČESA IZHAJA – potrebe učeče se osebe

Neformalno izobraževanje je načrtovan proces učenja oz. pridobivanja znanja, ki temelji na učnih ciljih zasnovanih na potrebah udeležencev (učečih se oseb) tako na ravni posemeznika (učeče se osebe), kot na ravni skupine. V neformalno izobraževanje oz. organizirano in namerno izobraževalno dejavnost, ki poteka zunaj formalnega sistema vzgoje in izobraževanja se udeleženci vključujejo povsem prostovoljno.

K ČEMU STREMI – vrednostni proces

Neformalno izobraževanje ni vrednostno nevtralno saj se skozi učni proces zrcalijo vrednote po eni strani organizacije, ki izvaja neko izobraževalno aktivnost; po drugi strani pa trenerjev in udeležencev, se pravi oseb vključenih v sam učni proces.

Gledano iz zgodovinske perspektive, kakor tudi različne kontekste v katerih se je neformalno izobraževanje razvijalo, opazimo, da je bilo neformalno izobraževanje mnogokrat orodje za emancipacijo posameznika za delovanje za družbene spremembe. Danes si tudi mednarodne institucije kot sta Svet Evrope in Evropska komisija prizadevajo za to, da bi skozi neformalno izobraževanje mladim približali, če ne celo privzgojili določene vrednote in načine delovanja kot so aktivna participacija, aktivno in demokratično državljanstvo, spoštovanje človekovih pravic in druge družbeno pozitivno vrednotene koncepte.

Učni proces znotraj neformalnega izobraževanja je zasnovan na tak način, da udeleženca sooči z vrednotami, ki jih že nosi v sebi, da le te ozavesti, prevrednoti in jih ponovno zasidra v poglobljeni ali spremenjeni obliki. Se pravi, da samo neformalno izobraževanje teži k temu, da bi si posameznik zgradil pozitiven vrednostni okvir – pozitiven v odnosu do sebe, drugega in družbe.

VLOGA UDELEŽENCA – participativen proces

Bistven poudarek se daje samemu procesu učenja, ki je zastavljen participativno, se pravi da se vzpodbuja aktivnost in samoiniciativnost udeležencev. Pri tem je vloga trenerja (izobraževalca) da načrtuje, spremlja, vodi in skupaj z udeleženci nenehno vrednoti učni proces. Tudi trener je učeča se oseba, ki se uči od udeležencev in s tem vsak udeleženec nastopi v vlogi "učitelja", ki s svojo izkušnjo in zanjem doprinese k učenju drugih. Udeleženci nosijo primarno odgovornost za lastno učenje in globino naučenega, za razliko od formalnega izobraževanja, kjer je veliko večja odgovornost in vloga pripisana učitelju.

KAKO se pelje učni proces – metodološki pristop

Metode neformalnega izobraževanja so v primerjavi z metodami v formalnem izobraževanju bolj raznolike, usmerjene v skupinsko učenje, participativno zastavljene in večinsko temeljijo na izkušenjskem učenju. Odnosi med učitelji in učenci so interaktivni, poglobljeni in nehierarhični. Učni proces je zastavljen fleksibilno, saj omogoča sprotno prilagajanje učnim potrebam udeležencev. Neformalno izobraževanje omogoča razvoj kompetenc pri posamezniku v vseh treh razsežnostih kompetence, saj omogoča pridobivanje novega znanja, osvajanje novih veščin in krepitev vrednostnega okvirja posameznikov ter njihov odnos do predmeta učenja.

KJE se odvija in KDO ga izvaja - okolje

Neformalno izobraževanje se ponavadi odvija izven formalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja in ni nujno, da vodi do formalno priznanih rezultatov. Pogosto se odvija v okviru aktivnosti organizacij in skupin civilne družbe, lahko pa tudi na delovnem mestu ali znotraj drugih okolij. Primarno spada v polje civilne družbe, tako, da je potrebno na okolje gledati ne samo iz fizične perspektive, kje točno se

neka izobraževalna aktivnost odvija, temveč tudi iz perspektive kdo ga izvaja. V mladinskem sektorju si mladinske organizacije pripisujejo vlogo glavnih izvajalcev neformalnega izobraževanja.

PRESEK definicij

V slovenskem prostoru deluje veliko raznovrstnih tipov organizacij, ki na različne načine načrtujejo in izvajajo izobraževalne aktivnosti. Da lahko neko izobraževalno aktivnost umestimo in opredelimo za neformalno izobraževanje mora vsebovati karakteristike vseh petih polij definicij. Pri tem moramo biti zelo dosledni, da lahko izkazujemo kvaliteto izobraževalnega procesa v skladu s konceptom neformalnega izobraževanja.

Neformalno izobraževanje je organiziran, planiran in strukturiran učni proces, temelječ na učnih ciljih. Mladim daje priložnost, da razvijajo svoje kompetence, predvsem tiste, katere nimajo priložnosti razvijati znotraj formalnega izobraževanja, pogosto imenovane tudi »mehke veščine«. Posebnost neformalnega izobraževanja je, da so posamezniki, udeleženci v učnem procesu, akterji v samem procesu izobraževanja, arhitekti lastnega učenja. Uporabljene metode so namenjene temu, da ponudijo mladim orodja za razvijanje kompetenc, saj je učeča se oseba sama arhitekt razvoja veščin, znanja, vrednot in odnosa; so bolj raznolike, pogosto temelječe na izkušenjskem učenju in potrebah udeležencev. Odnosi med izobraževalci-trenerji in učečimi se osebami-udeleženci težijo k nehierarhičnosti. Pomemben vidik neformalnega izobraževanja je, da se osebe vanj vključujejo prostovoljno, končni rezultati pa so ovrednoteni kvalitativno, pri čemer glavno vlogo odigra samoevalvacija s strani udeležencev. Neformalno izobraževanje poteka izven formalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja in trenutno še ne vodi do formalno priznanih rezultatov.

2. Kaj so neformalno pridobljene delovne izkušnje

NEFORMALNO PRIDOBLJENE DELOVNE IZKUŠNJE

Neformalno pridobljene delovne izkušnje so delovne izkušnje pridobljene izven delovnega razmerja. Pri neformalno pridobljenih delovnih izkušnjah ne teče delovna doba in ni sklenjene redne pogodbe o zaposlitvi. Med neformalno pridobljene delovne izkušnje se štejejo delovne izkušnje pridobljene preko npr. obvezne prakse študentov in dijakov, vajeništva, volonterskega pripravništva, študentskega dela, avtorskega dela, podjemne pogodbe, prostovoljnega dela, ipd.

PRIZNAVANJE NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI

Priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj in spretnosti je tisto področje v izobraževanju, ki se v zadnjem času močno uveljavlja in ga EU v okviru izobraževanja obravnava kot prednostno. Množina posameznikovih neformalnih znanj, izkušenj in kompetenc je namreč skriti zaklad, ki ga je smiselno odkriti in ovrednotiti in ga s pomočjo različnih ukrepov, priporočil in predlogov ustrezno umestiti tako v izobraževalni kot delovni proces.

Na evropski ravni je Strasbourški proces postavil temelje, ki priznavanje neformalnega izobraževanja postavijo na 4 pomembne stebre: formalno priznavanje, politično priznavanje, družbeno priznavanje in osebno priznavanje. Pri političnem in formalnem priznavanju gre za pravno, formalno in normativno urejanje področja priznavanja neformalnega izobraževanja, ki je tudi primarni predmet prizadevanj skozi to resolucijo. Pri družbenem priznavanju je pomembno to, da sektor, civilna družba, družina in širše socialno okolje prepozna neformalno izobraževanje kot pomembno in vredno, ter ga primerno promovira, podpira, uporablja in predvsem ne odvrača potencialnih udeležencev od vključevanja v procese neformalnega izobraževanja, temveč jih k temu vzpodbuja. Osebo priznavanje pa temelji na posameznikovem prepoznavanju pomena vključevanja v neformalno izobraževanje ter

pozitivno vrednotenje le tega. Obenem pa je pomembno da posameznik najprej pri sebi prepozna naučeno in pridobljeno skozi neformalno izobraževanje ter zna to smotrno ubesediti v odnosu do drugih, bodisi delodajalcev, družine ali profesorjev.

Ko govorimo o priznavanju neformalnega izobraževanja v Sloveniji, kot opredeljeno v tej resoluciji, govorimo o:

a.) **PRIZNAVANJU KOMPETENC** pridobljenih skozi neformalno izobraževanje in priznavanju kompetenc pridobljenih skozi neformalno pridobljene delovne izkušnje

b.) **PRIZNAVANJU UČINKOV** neformalnega izobraževanja

Neformalno izobraževanje v mladinskem delu med drugim pomembno prispeva k:

- Dvigu državljanske zavesti in aktivnemu državljanstvu ter sposobnosti mladih za sooblikovanje družbe.
- Socialni vključenosti posameznikov, še posebej ranljivih skupin mladih.
- Večji usposobljenosti mladih za trg dela in večji zaposljivosti.
- Povečanju obsega človeškega kapitala.
- Svetovnonazorski širini in zapolnitvi vrzeli med formalnim in neformalnim izobraževanjem.
- Opolnomočenju in avtonomiji mladih skozi izgradnjo kompetenc.
- Večji participaciji v družbi in aktivaciji mladih za vključevanje v organizirane oblike civilne družbe in prostovoljstvo
- Zdravju mladih, tako mentalnemu in fizičnemu, posledično pa prispeva k zmanjševanju odvisnosti mladih od državnih sistemov pomoči.
- Medkulturnemu dialogu, spoštovanju človekovih pravic in mobilnosti mladih.
- Prepoznavanju in razvoju mladinskih organizacij in organizacij za mlade v smeri učečih se organizacij.

c.) **PRIZNAVANJU IZVAJALCEV** neformalnega izobraževanja

Pomembno je izpostaviti, da glede na definicijo neformalnega izobraževanja, javne ustanove zaradi svoje narave niso razumljene kot izvajalci neformalnega izobraževanja, prav tako so iz razumevanja izvzete zasebne družbe in podjetja, ki ne delujejo v nekem širšem družbenem interesu. To pa ne pomeni nujno, da se ne najde kaka javna institucija ali podjetje, ki lahko tudi izvaja neformalno izobraževanje kot opredeljeno v tem dokumentu.

Primarno kot izvajalce neformalnega izobraževanja prepoznavamo:

- mladinske organizacije,
- organizacije za mlade,
- druge nevladne organizacije, ki izvajajo izobraževalne programe temelječe na neformalnem izobraževanju.

Dodatno prepoznavamo, da predvsem mladi kompetence in druge veščine za življenje pridobivajo tudi skozi neformalne delovne izkušnje. Zato je v dokumentu priznavanju kompetenc pridobljenih skozi neformalne delovne izkušnje namenjena posebna pozornost.

Za zagotavljanje kakovosti izpeljanega procesa neformalnega izobraževanja je potrebno urediti prepoznavanje izvajalcev neformalnega izobraževanja, kar je možno tudi na način, da se prizna posamične programe izvajalcev neformalnega izobraževanja ter formalno prizna že obstoječe mehanizme priznavanja, kot je npr. standard kakovost MiQ, ki so ga izobraževalne nevladne organizacije v Sloveniji, pod okriljem mreže MINVOS, že razvile. Z načinom, da se certificirajo le posamezni programi je omogočeno več organizacijam, da razvijajo kakovostne programe in se

odločneje podajo na pot kakovostne učeče se organizacije, ki se zaveda, da je kakovost ključnega pomena za uspešno delovanje vsake organizacije.

d.) **PRIZNAVANJU TRENERJEV-IZOBRAŽEVALCEV** kot direktnih izvajalcev in pedagogov v neformalnem izobraževanju

Učni proces znotraj neformalnega izobraževanja načrtujejo in izvajajo izobraževalci, najpogosteje imenovani trenerji ali fasilitatorji. Podobno kot je v formalnem izobraževanju priznana vloga učitelja ki je urejena s poklicno kvalifikacijo, obstaja v neformalnem izobraževanju potreba po ureditvi statusa izobraževalca.

Eden od možnih načinov ureditve statusa znotraj polja mladinskega dela je ureditev statusa mladinskega delavca – trenerja.

ANALIZA STANJA V SLOVENIJI GLEDE PRIZNAVANJA NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Priznavanje neformalnega izobraževanja v formalnem izobraževanju:

PRIZNAVANJE KOMPETENC PRIDOBLJENIH V NEFORMALNEM IZOBRAŽEVANJU ZNOTRAJ VISOKEGA ŠOLSTVA

Strateški dokumenti na področju izobraževanja (ReNPIO do 2010; Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji, 2007, Bela knjiga 2011), zagotavljajo temelje za vrednotenje in priznavanje neformalnega in naključnega učenja v formalnem izobraževanju, medtem ko so dokumenti, ki so bili sprejeti pred letom 2004, podpirali ugotavljanje in potrjevanje znanja in spretnosti za pridobivanje kvalifikacij v certifikatnem sistemu. Novejša slovenska izobraževalna zakonodaja (Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o višješolskem izobraževanju) povzema usmeritve evropskih dokumentov na tem področju. Zakon o visokem šolstvu opredeljuje, da morajo visokošolske institucije pripraviti merila za priznavanje znanja in spretnosti, pridobljenih pred vpisom v program, vendar se le to v glavnem nanaša na formalno pridobljene izkušnje.
Pravilniki o priznavanju neformalno pridobljenega znanja na fakultetah so nastali na podlagi Zakona o priznavanju in vrednotenju izobraževanja (Ur. l. RS št. 73/04) in pravilnikov Univerz – vsaka fakulteta ima svojega, tako pridobljeno neformalno znanje in izkušnje pa se upoštevajo med pogoji za vpis ali pri priznanju dela študijskih obveznosti v študijskem programu, v katerega se vpisujejo. Višje strokovno izobraževanje pa ima pravilnik o priznavanju predhodno pridobljenega znanja v višjem strokovnem izobraževanju. Tukaj štejejo za dokazila neformalno pridobljenega znanja:

- potrdila in druge listine izvajalcev izobraževalnih programov, ki niso sprejeti po postopku, ki ga določa zakon za javno veljavne izobraževalne programe;
- potrdila podjetja o praktičnem usposabljanju z delom in sodelovanje pri izvedbi projektov;
- predloženi izdelki, objave in druga avtorska dela, ki so nastala v neformalnem izobraževanju.

Osnove za priznavanje neformalno pridobljenega znanja pri nas obstajajo in na podlagi le teh je Univerza v Ljubljani že leta 2009 priznala Nefiks kot primerno orodje za uveljavljanje neformalno pridobljenega znanja na fakultetah. Po izkušnjah Nefiksa pa se zatika v praksi, saj so pravilniki

preohlapni in dopuščajo preveliko mero individualne interpretacije nosilcev predmetov in tistih, ki vodijo postopek priznavanja, saj se v praksi izkaže, da je veliko lažje narediti izpit, kot vstopiti v nejasen postopek priznavanja.

POMANJKANJE KARIERNE ORIENTACIJE

Skozi celotno izobraževanje (primarno, sekundarno in terciarno) je mogoče zaznati občutno pomanjkanje karierne orientacije. Če bi bila v šolskem sistemu kontinuirana kakovostna karierna orientacija, namenjena vsem mladim, potem bi mladi bolj razumeli pomen formalnega in neformalnega izobraževanja, saj bi razumeli načrtovanje kariere in nadgradnjo sebe tudi skozi neformalno izobraževanje. Dokler formalne izobraževalne institucije ne bodo prepoznavale vrednosti neformalnega izobraževanja, tudi ni za pričakovati, da bi lahko primerno usmerjale svoje učence, dijake in študente.

FORMALNO – NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE

Izobraževanje mladih v družbi znanja in za trajnostni razvoj mora biti usmerjeno k spodbujanju vseživljenjskega učenja in pridobivanju ključnih kompetenc, čemur se mora izobraževalni sistem primerno prilagoditi. Formalno izobraževanje lahko v tem okviru mladim ponudi le del potrebnih znanj in spretnosti v omejenem časovnem obdobju, medtem ko neformalno izobraževanje zaradi svoje narave in načina delovanja izvajalcev ponuja kakovostne načine pridobivanja preostalih ključnih kompetenc skozi vse življenje. Med drugim je relevantno tudi za spreminjanje obstoječih privzgojenih vzorcev ravnanja v smeri trajnostnih praks. Za celovito izobraževanje mladih je tako prvenstvenega pomena prav povezovanje obeh stebrov izobraževanja. Njun komplementaren odnos lahko mladim lažje zagotovi uspešno osamosvajanje, večjo zaposljivost, osebnostni in poklicni razvoj ter višjo kakovost življenja. Nekateri inštrumenti kot npr. sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij, so sicer razviti in dobro delujejo, vendar je bil ta inštrument razvit predvsem za uporabo na trgu dela za odrasle, ki so že vključeni na trg dela.

PRIZNAVANJE KOMPETENC PRIDOBLJENIH V NEFORMALNEM IZOBRAŽEVANJU ZNOTRAJ SREDNJEGA STROKOVNEGA IN POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1) v 71. členu navaja, da se "Pri ocenjevanju dijaka upošteva tudi neformalno pridobljeno znanje, ki se dokazuje z javno listino, z izpitom ali na druge načine." 75. člen istega zakona pa pravi »Minister podrobneje predpiše način in postopek preverjanja in ocenjevanja znanja, pridobivanja kreditnih točk, potrjevanja neformalno pridobljenega znanja ter obliko in vsebino javnih listin o končanem izobraževanju.« Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah priznavanja neformalno pridobljenega znanja ne omenja, niti ne navaja ocene "priznano", niti ne omenja izpita (predmetnega npr.), s katerim bi kandidat dokazoval ustreznost neformalno pridobljenega znanja. Zato je priznavanje takšnega znanja urejeno z akti šole oziroma šolskega centra ("Šolskimi pravili"). To pomeni, da vsaka šola sama določi pravila, merila in postopke priznavanja neformalno pridobljenega znanja. V primeru srednjih strokovnih in poklicnih šol je mogoče ugotoviti, da ima večina šol postopke priznavanja neformalno pridobljenega znanja pripravljene na podlagi Pravilnika o ocenjevanju znanja v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06) , v katerem je VIII. poglavje določalo načine in merila priznavanja formalno in neformalno pridobljenega znanja. Na podlagi tega pravilnika so nastali tudi različni modeli za priznavanje neformalno pridobljenega znanja v okviru razvojnih projektov, ki jih je delno financiral Evropski socialni sklad (ESS). Govorimo o modelih, razvitih v okviru projektov Munus,

Unisvet ter projekta Biotehniška področja, šole za življenje in razvoj. Mnoge šole uporabljajo enega od razvitih modelov ali pa so ga prilagodile svojim potrebam. Nekatere šole pa so izdelale svoja merila in model priznavanja neformalno pridobljenega znanja. Dokazila, ki jih omenjeni modeli uporabljajo za priznavanje neformalno pridobljenega znanja pa so v teh modelih zelo raznovrstna, kar omogoča velik razpon možnosti dokazovanja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja.

Tako lahko ocenimo, da osnove za priznavanje neformalno pridobljenega znanja v srednjih strokovnih in poklicnih šolah obstajajo, vendar ugotavljamo, da je priznavanja zelo malo, da je večinoma omejeno na področje izobraževanja odraslih ter da priznavanje v celoti tudi ni zakonsko dorečeno, saj bo potrebno besedo "priznano" čimprej vključiti v pravilnik.

Priznavanje neformalnega izobraževanja v gospodarstvu in na trgu dela:

NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE - ZAPOSLOVANJE

V Sloveniji je mogoče opaziti le šibko povezovanje izobraževanja in zaposlovanja. Slaba povezava med izobraževalnim sistemom in trgom dela se kaže v šibki opremljenosti mladih s kompetencami za delo oz. za realizacijo pridobljenega znanja v praksi ob zaključku šolanja, kar je posledica pomanjkanja pridobivanja praktičnih izkušenj tekom izobraževanja.

Evropski mladinski forum je izvedel študijo o vplivu neformalnega izobraževanja v mladinskih organizacijah na zaposljivost mladih, ki ugotavlja da je med šestimi najbolj iskanimi mehkimi veščinami (1. Komunikacijske veščine; 2. Organizacijske sposobnosti in zmožnost načrtovanja; 3. Sposobnost odločanja; 4. Sposobnost timskega dela; 5. Samozavest in avtonomija; 6. Računska pismenost) s strani delodajalcev, prvih pet takih, ki jih mladi razvijejo v mladinskih organizacijah.

PRIZNAVANJE NEFORMALNO PRIDOBLJENIH DELOVNIH IZKUŠENJ

V GOSPODARSTVU: Pri priznavanju neformalno pridobljenih delovnih izkušenj v gospodarstvu in na trgu dela lahko kot primer dobre prakse omenimo prepoznavanje delovnih izkušenj pridobljenih s študentskim delom, ki jih mladi izkazujejo s potrdilom »Moje izkušnje«. S strani gospodarstva so tako zabeležene in evidentirane delovne izkušnje prepoznane in priznane, hkrati pa se jih mladi na ta način bolj zavedajo in jih izkazujejo pri iskanju študentskega dela in redne zaposlitve. Od septembra 2012 do septembra 2013 ima verodostojno potrdilo o svojih študentskih delovnih izkušnjah že 135.000 mladih v Sloveniji. Hkrati 35 % delodajalcev pri iskanju sodelavcev za študentsko delo od mladih že zahteva potrdilo Moje izkušnje za izkazovanje neformalno pridobljenih znanj, številni pa jih upoštevajo tudi pri iskanju kandidatov za redno zaposlitev.

Že od leta 2000 na tem področju Nefiks mladim omogoča ustrezno beleženje neformalno pridobljenih delovnih izkušenj, ki jih lahko pridobijo s prostovoljnim delom, tako v mladinskem delu, kakor tudi širše, z vsemi oblikami plačanega dela in širše, doma in v tujini. Na tak način na enem mestu zberejo vse kompetence, delodajalcem pa jih, potrjene s strani prejšnjih delodajalcev in mentorjev, lahko sistematično zbrane na enem mestu tudi predstavijo. Namen Nefiksa v tem kontekstu je »prevajati« delovne izkušnje pridobljene pred nastopom redne zaposlitve v »jezik delodajalcev«. Kot tak je bil Nefiks kot primer dobre prakse aprila 2013 predstavljen na vrhu – srečanju ministrov za izobraževanje EU.

V JAVNI UPRAVI: V javni upravi od leta 2007, pri kandidiranju za delo, priznavajo »delovne izkušnje, pridobljene izven delovnega razmerja, in sicer kot delo na podlagi na primer pogodbe o delu, avtorske pogodbe ali študentske napotnice ob pogoju, da gre za opravljanje dela na enaki stopnji zahtevnosti,

kot je delovno mesto, za katero oseba kandidira. Tovrstne delovne izkušnje se dokazujejo z verodostojnimi listinami, iz katerih morata biti razvidna čas opravljanja dela in stopnja izobrazbe, potrebna za opravljanje tega dela, s tem, da mora oseba takšno stopnjo izobrazbe tudi imeti.«

Priznavanje neformalnega izobraževanja na sistemski ravni (ministrstva, pravna ureditev):

BELEŽENJE IN DOKAZOVANJE

V Sloveniji je problematičen način beleženja in dokazovanja neformalno pridobljenega znanja in kompetenc ter posledično nenaklonjenost priznavanju neformalno pridobljenega znanja v nasprotju s formalno pridobljenim znanjem. V našem prostoru namreč že imamo nekaj uveljavljenih orodij beleženja kot so Nefiks – neformalni indeks, Moje izkušnje in YouthPass, vendar ta orodja ne uživajo formalnega priznavanja, kar zmanjša njihovo uporabno vrednost za posameznika v odnosu do delodajalcev in izobraževalnih institucij, dveh najpogostejših naslovnikih v odnosu do katerih bi želeli izkazovati kompetence in izkušnje pridobljene skozi neformalno izobraževanje in neformalne delovne izkušnje. Medtem ko orodja dosegajo stopnjo prepoznavnosti med posameznimi delodajaci in mladimi sami ter v mladinskem sektorju, bi bilo potrebno priznavanje urediti na sistemski ravni.

NEPRIZNAVANJE MLADINSKEGA DELA

Mladinski delavec je v Sloveniji relativno neznan in le delno formaliziran poklic. Poklicni profil mladinskega delavca vključuje različne tipe kadrov, predvsem v okviru organizacij za mlade. Mladinski delavci se ukvarjajo z mladimi v obliki vodenja organizacij ali skupin mladih, projektnega dela, informiranja, prostovoljstva, različnih neformalnih izobraževanj ter druge strokovne podpore mladim. Mladinsko delo pomaga mladim razvijati njihove sposobnosti in talente predvsem na izven šolskih področjih, s čimer dopolnjujejo šolska znanja. Priznavanje statusa mladinskega delavca v kontekstu neformalnega izobraževanja je še posebej pomembno za trenerje-izobraževalce v neformalnem izobraževanju, kot potencialen pod-profil mladinskega delavca.

FINANCIRANJE

Nepriznavanje neformalnega izobraževanja s strani države, formalnih izobraževalnih institucij in delodajalcev med drugim povzroča tudi pomanjkanje financiranja izvajanja neformalnega izobraževanja. Organizacije, ki neformalno izobraževanje izvajajo, zlasti organizacije v mladinskem sektorju, so tako v veliki meri odvisne od financiranja iz naslova razpisov. Slednji so le redko usmerjeni k sofinanciranju redne dejavnosti organizacij in večinoma sofinancirajo posamezne projekte. Na ta račun je izvajanje neformalnega izobraževanja v organizacijah pogosto odvisno od usmeritev in prioritet na eni strani države ter na drugi strani EU, kar zahteva prilagajanje vsebin neformalnega izobraževanja, organizacijam krati avtonomijo ter tako zmanjšuje kakovost neformalnega izobraževanja.

PREPOZNAVNOST NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Koncept neformalnega izobraževanja je v slovenski družbi manj prepoznaven in posledično premalo cenjen. Udeležencem, zlasti mladim, ki so aktivni v organizacijah v mladinskem sektorju, to ne prinaša formalnih certifikatov oz. višanja stopnje izobrazbe. Formalni certifikati pa so v slovenski družbi še posebno cenjeni. Vsaka vključenost v mladinsko delo sicer mladim ne omogoča nujno razvoja ključnih

kompetenc, ki jih delodajalci iščejo in cenijo, vendar pa so organizacije v mladinskem sektorju lahko prostor, kjer mladi te kompetence razvijejo do stopnje, da so dovolj fleksibilne in prenosljive na vsa področja delovanja mladega človeka. Neprepoznavnost je povezana z nepriznavanjem učinkov neformalnega izobraževanja in z nepriznavanjem pomena mladinskega dela kot takega.

Priznavanje neformalnega izobraževanja v mladinskem sektorju:

NEPRIZNAVANJE NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA V MLADINSKIH ORGANIZACIJAH

Glavni problem nepriznavanja neformalnega izobraževanja ki ga izvajajo mladinske organizacije je nepoznavanje polja mladinskega dela, dela mladinskih organizacij in procesa neformalnega izobraževanja ter pridobivanja delovnih izkušenj skozi delo v mladinskih organizacijah. Ker priznavanje neformalnega izobraževanja ni formalno urejeno, tudi ni primerne finančne podpore za njegovo izvajanje in izvajalce, kar lahko vodi v manjšo kvaliteto in manjši doseg učinkov neformalnega izobraževanja.

SOCIALNA VKLJUČENOST oz. IZKLJUČENOST MLADIH

V Sloveniji je kar nekaj skupin mladih, ki so vidno socialno izključene in ranljive, naj omenimo samo nekaj vzorčnih primerov kot so mladi Romi in Rominje, mladi prosilci za azil in mladi z neurejenim statusom državljanstva, mladi, ki trpijo revščino, dolgotrajno brezposelni mladi, osipniki in osebe z nedokončano osnovno in/ali srednjo izobrazbo, mladi, ki so posebej izpostavljeni diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti, vere ali drugih osebnih okoliščin. Mladinske organizacije in organizacije za mlade skozi neformalno izobraževanje vključujejo te mlade v svoje aktivnosti in jim pomagajo pri vključevanju v družbo. Zaradi pomanjkanja priznavanja učinkov neformalnega izobraževanja in kompetenc pridobljenih skozi neformalno izobraževanje pa si mladi, tudi po uspešno opravljenih programih še vedno ne morajo izboljšati formalnega položaja kot je recimo nivo izobrazbe ali priznane kompetence.

STRAH PRED STANDARDIZACIJO IN FORMALIZACIJO

V mladinskem sektorju kvaliteta neformalnega izobraževanja in usposabljanja v mladinskem delu ni zagotovljena po enotnih standardih in se zato med različnimi izvajalci močno razlikuje tako pod naslovom vsebine kot tudi v metodologiji in dolgoročnosti učinkov. Vse to vpliva na velike zadržke pri poskusih uvajanja enakovrednega priznavanja neformalno in formalno pridobljenih znanj in delovnih izkušenj s strani relevantnih družbenih akterjev. Glavni argument proti uvedbi sistema priznavanja neformalnega izobraževanja je namreč prav relativna narava kvalitete neformalno pridobljenih znanj in kompetenc.

PREDLAGANI UKREPI ZA SISTEMSKO UREDITEV PRIZNAVANJA NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI

Ukrepi na področju priznavanja neformalnega izobraževanja v formalnem izobraževanju:

PRIZNAVANJE KOMPETENC PRIDOBLJENIH V NEFORMALNEM IZOBRAŽEVANJU ZNOTRAJ VISOKEGA ŠOLSTVA

Predlagamo doslednejši zapis in izvajanje pravilnikov o priznavanju neformalno pridobljenega znanja v visokošolskih ustanovah ter upoštevanju potrdil in sistemov, ki jim je bila s strani Univerz in drugih reprezentativnih institucij že priznana veljava za primernost dokazovanja neformalno pridobljenega znanja. Se pravi, kolikor posameznik pridobi določene kompetence in znanja v okviru neformalnega izobražeanja in so le te enakovredne zahtevanim kompetencam in znanjem znotraj študijskega programa naj se mu le te formalno priznajo kot del obveznosti predmeta ali v celoti in primerno ovrednotijo z ECTS kreditnimi točkami. To velja tudi za opravljanje obvezne prakse v okviru izobraževalnega programa.

PRIZNAVANJE NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA V SREDNJIH ŠOLAH

V kolikor se dijaki udeležujejo neformalnega izobraževanja v mladinskem delu naj se jim le to prizna, v celoti ali deloma, v okviru obveznih izbirnih vsebin. Prav tako naj se neformalno izobraževanje prizna kot možen način opravljanja z izobraževalnim programom predpisane prakse v primeru relevantnosti področja.

Ker obstajajo vse potrebne podlage za priznavanje neformalno pridobljenega znanja v srednjih strokovnih in poklicnih šolah, bo potrebno takšno priznavanje v prihodnosti močno spodbujati, tako na strani izvajalcev formalnega izobraževanja, kakor tudi na strani potencialnih kandidatov v postopku ter drugih deležnikov. Nesporno dejstvo tudi ostaja, da bo priznavanje neformalno pridobljenega znanja tudi v prihodnje v srednjem strokovnem in poklicnem izobraževanju temeljilo na priznavanju neformalnega znanja v okviru izobraževanja odraslih. Formalnim izobraževalnim institucijam pa je potrebno zagotoviti, da ostanejo avtonomne pri priznavanju neformalno pridobljenega znanja, saj jim le to zagotavlja ohranjanje specifike njihovega programa.

POMANJKANJE KARIERNE ORIENTACIJE

Na vseh ravneh formalnega izobraževanja naj se uvede kakovostno karierno orientacijo v sklopu katere naj se mladim ustrezno predstavi neformalno izobraževanje kot pomembno opcijo načrtovanja lastne kariere in dopolnitev formalnemu izobraževanju.

FORMALNO – NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE

Formalne izobraževalne institucije naj se povežejo z izvajalci neformalnega izobraževanja na skupnih in komplementarnih področjih za maksimizacijo učinkov. Primer dobre prakse je gostovanje Mladinskega sveta Slovenije pri relevantnih predavanjih na fakultetah, kjer del vsebine izvajajo trenerji in trenerke iz bazena trenerjev MSS ali pa izvajanje obveznih izbirnih vsebin na srednjih šolah. Tovrstno sodelovanje je potrebno okrepiti in stimulirati na vseh ravneh izobraževanja.

Prav tako je potrebno razviti sistem poklicnih kvalifikacij, ki bo zajel nabor kompetenc, ki jih nudi neformalno izobraževanje v mladinskem delu, pri katerem je nujno sodelovanje ustreznih formalnih izobraževalnih institucij kot izvajalcev neformalnega izobraževanja.

Ukrepi na področju priznavanja neformalnega izobraževanja v gospodarstvu in na trgu dela:

PRIZNAVANJE KOMPETENC PRIDOBLJENIH V NEFORMALNEM IZOBRAŽEVANJU S STRANI DELODAJALCEV

Neformalno izobraževanje opremi mlade z veščinami za življenje in konkretnimi kompetencami, ki jih delajo veliko bolj usposobljene za trg dela. Delodajalci naj prepoznajo dodano vrednost kompetenc pridobljenih skozi neformalno izobraževanje, izkazanih skozi orodja beleženja pridobljenih kompetenc kot so Nefiks, Moje izkušnje in YouthPass med drugimi.

PRIZNAVANJE KOMPETENC PRIDOBLJENIH SKOZI NEFORMALNO PRIDOBLJENE DELOVNE IZKUŠNJE

Delodajalci naj prepoznajo kompetence pridobljene skozi neformalne delovne izkušnje v enaki meri kot priznavajo kompetence pridobljene v formalnih delovnih izkušnjah. Prav tako naj priznajo neformalne delovne izkušnje enakovredno formalnim delovnim izkušnjam in naj pri zaposlovanju mladih ne upoštevajo zgolj kriterija delovne dobe.

Ukrepi na področju priznavanja neformalnega izobraževanja na sistemski ravni (ministrstva, pravna ureditev):

BELEŽENJE IN DOKAZOVANJE

Država naj poskrbi za večjo prepoznavnost obstoječih orodij za beleženje neformalnih znanj in neformalnega izobraževanja (npr. Nefiks, YouthPass) in neformalnih delovnih izkušenj (Moje izkušnje) med mladimi, delodajalci in državo, za lažji vstop mladih na trg dela skozi izkazovanje neformalnega izobraževanja.

PRIZNAVANJE KOMPETENC PRIDOBLJENIH SKOZI NEFORMALNO PRIDOBLJENE DELOVNE IZKUŠNJE

Država kot delodajalec naj upošteva obstoječe pravilnike kot je pravilnik iz Ministrstva za javno upravo o upoštevanju delovnih izkušenj in s tem izkaže formalno priznavanje kompetenc pridobljenih skozi neformalno delovno izkušnjo. Država naj sistemsko uredi dejansko priznavanje kompetenc pridobljenih skozi neformalne delovne izkušnje v celotni javni upravi in njenih podsistemih.

PRIZNAVANJE MLADINSKEGA DELA

Država naj aktivno podpira ustvarjanje kapacitet za kakovostno mladinsko delo in naj prevzame odgovornost za vzpostavitev nacionalnega sistema usposabljanja in izobraževanja za mladinske delavce in mladinske voditelje v partnerstvu z akterji iz sektorja. Pri tem naj uradno prizna neformalno izobraževanje kot eno od poti usposabljanja in izobraževanja.

Formalno naj se vzpostavi poklic »mladinski delavec« znotraj nacionalnih poklicnih kvalifikacij, pri čemer je smotrna tudi opredelitev pod-profilov kot je mladinski delavec – trener.

Razviti je potrebno modele formalnih in neformalnih načinov izobraževanja za mladinskega delavca v Sloveniji ter izbirni predmet »mladinsko delo«, ki bi ga smiselno vključili v srednješolsko izobraževanje. Kot podlago za uveljavitev poklicnega profila mladinskega delavca je potrebno pripraviti tudi strokovne podlage in opredeliti nabor znanj in veščin mladinskega delavca ter vzpostaviti sisteme za preverjanje in priznavanje neformalno pridobljenih veščin, ki so relevantne za mladinske delavce.

Dodatno naj država poskrbi za uveljavitev statusa mladinskega delavca na srednjih šolah in fakultetah (po zgledu statusa športnika, kulturnika).

FINANCIRANJE

Država naj zagotovi trajnostno financiranje programov neformalnega izobraževanja v kolikor so certificirani po sistemu MiQ ali po drugem od države prepoznanem sistemu zagotavljanja kakovosti neformalnega izobraževanja, vključno z usposabljanjem mladinskih delavcev znotraj neformalnega izobraževanja.

Prav tako je potrebno zagotoviti sistemsko financiranje izvajalcev neformalnega izobraževanja in usposabljanja izobraževalcev-trenerjev, saj se le tako lahko poskrbi za doseganje in nadgrajevanje vseh razsežnosti učinkov neformalnega izobraževanja kakor tudi ustrezno kvaliteto.

PREPOZNAVNOST NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Država naj nameni več pozornosti promociji pozitivnih učinkov neformalnega izobraževanja v družbi in njenih podsistemih kot je izobraževalni sistem, javna uprava, kakor tudi med mladimi.

Ukrepi na področju priznavanja neformalnega izobraževanja v mladinskem sektorju:

SOCIALNA VKLJUČENOST oz. IZKLJUČENOST MLADIH

Izvajalci neformalnega izobraževanja naj namenijo posebno pozornost neformalnemu izobraževanju v mladinskem delu, ki je namenjeno socialni vključenosti ranljivih skupin mladih, država pa mora zagotoviti ustrezno finančno podporo in mladim omogočiti priznavanje pridobljenih kompetenc.

STRAH PRED STANDARDIZACIJO IN FORMALIZACIJO

Za ureditev polja priznavanja neformalnega izobraževanje je potrebno vzpostaviti mehanizme za zagotavljanje kakovosti, ki morajo operirati na podlagi skupnih imenovalcev, ki se ne ravnajo po najmanjšem skupnem imenovalcu, temveč stremijo k čim bolj celostnemu pristopu izvajanja neformalnega izobraževanja. Zato je potrebno, da mladinski sektor pripravi okvir, ki bo določil do katere mere je potrebno zagotavljati formalno priznavanje neformalnega izobraževanja po standardiziranih principih in kje je potrebno dopuščati svobodo in raznovrstnost pristopov.

ZAKLJUČEK

Priznavanje neformalnega izobraževanja na sistemski ravni nam bo prineslo večje zavedanje o neformalnem izobraževanju kot priložnosti za samoizpopolnjevanje, lažje prehajanje med šolskimi programi, lažje prehajanje mladih na trg dela, večji izkoristek človeškega kapitala v družbi, okrepili se bodo izvajalci neformalnega izobraževanja, zagotovili pa bomo tudi večjo kvaliteto izvedenih programov. Obenem bomo sledili evropskim smernicam ter potrebam mladinskega sektorja in mladih v Sloveniji. Ob ustrezni ureditvi priznavanja neformalnega izobraževanja v Sloveniji pa ne bomo prispevali zgolj k bolj celostni ureditvi polja mladinskega dela, temveč k širši ureditvi polja izobraževanja znotraj civilne družbe.